

NORMUN HUKUKU, BEDENİN DİRENİŞİ: CİNSEL SUÇ YARGILAMASINDA NORMALLEŞTİRİCİ İKTİDAR VE TAKTİKSEL DİRENİŞ

THE LAW OF THE NORM, THE RESISTANCE OF THE
BODY: NORMALIZING POWER AND TACTICAL RESISTANCE IN THE ADJUDICATION OF
SEXUAL OFFENCES

Emre ŞİMŞEK¹

Özet

Michel Foucault'nun iktidar, beden ve özne analizleri feminist hukuk teorisine hem keskin bir teşhis dili kazandırır hem de yöntem tartışmasını sürekli açık tutar. Bu makale literatürde "hukukun dışlanması" başlığı altında yürüyen tartışmayı tersinden okuyarak modern iktidar ilişkilerinde hukukun geri çekilmediğini ileri sürer. Hukuk, norm, risk ve yönetim teknikleriyle birleşerek daha kılcal bir işleyiş kazanır ve çoğu zaman görünmezleşerek etkisini artırır. Bu dönüşümün belirgin odaklarından biri cinsel suç yargılamalarında mağdur beyanının itiraflaştırılmasıyla kurulan hakikat rejimidir. Karakolda ifade alma pratiğinden adli tıp raporlarına, çapraz sorgunun düzenlenmiş ritüellerine uzanan pratikler zinciri mağdurun deneyimini serbest bir anlatı olmaktan çıkarır ve onu kanıtlanabilirlik eşliğine bağlanan bir hakikat prosedürüne yerleştirir. Türkiye bağlamında yargının tarafsızlığının "psikolojik bir yönelim" olarak tartışılması ve önaneliş meselesiyle birlikte okunduğunda, yargılamada "makbul mağdur" normunun hangi mekanizmalarla üretildiği daha görünür hale gelir. Bu teşhisten hareketle makale, feminist mücadelenin hukuka başvururken karşılaştığı cezalandırıcı (karseral) tuzakları gözden kaçırmadan tartışır. Hukuku tümünden terk etmek yerine onu taktiksel bir çok-değerlilik alanı olarak yeniden düşünmeyi önerir. Bu çerçeve hak talebini romantize etmez, fakat suskunluğu da bir çıkış yolu gibi sunmaz. Adaleti cezaya indirgeme riskine kapılmadan tanınma ve haysiyet ihtiyacını ciddiye alan bir stratejik yönelim kurmayı amaçlar.

Anahtar Kelimeler: Foucault, feminist hukuk teorisi, mağdur beyanının itiraflaştırılması, makbul mağdur, yönetimsellik.

Gönderim Tarihi/Submitted	: 01.03.2026
Kabul Tarihi/Accepted	: 30.05.2026
Sorumlu Yazar/Corresponding Author	: Emre Şimşek
E-posta / E-mail	: emrevsimsek@gmail.com
Doi	: 10.47124/viraverita.1900558
Atıf / To Cite	: Şimşek, E. (2026). Normun Hukuku, Bedenin Direnişi: Cinsel Suç Yargılamasında Normalleştirici İktidar Ve Taktiksel Direniş. <i>ViraVerita E-Dergi</i> , (23), 184-211.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ORCID: 0000-0002-5471-2324

Abstract

Michel Foucault's analyses of power, the body, and subjectivity offer feminist legal theory both a sharp diagnostic vocabulary and a persistent methodological unease. This article rereads the debate on the "exclusion of law" from the opposite direction and argues that, within modern relations of power, law has not withdrawn from the scene. It has instead fused with norms, risk, and techniques of governance, acquiring a more capillary mode of operation whose efficacy often increases as it becomes less visible. One of the most telling sites of this shift is the confessionalization of victim testimony in the adjudication of sexual offences. From police interview practices to forensic medical reports and the choreographed rituals of cross-examination, a chain of practices removes the victim's experience from the status of a free narrative and situates it within a truth procedure tied to the threshold of provability. Read alongside debates in the Turkish context on judicial impartiality as a "psychological orientation" and on pre-understanding, the mechanisms through which the norm of the "acceptable victim" is produced within adjudication become clearer. Building on this diagnosis, the article confronts the carceral traps that accompany feminist recourse to law without endorsing an outright rejection of legal avenues. It proposes, instead, that law be reconsidered as a tactical field of multi-valence. The aim is a strategic orientation that neither romanticises rights-claims nor treats silence as a viable refuge, and that takes recognition and dignity seriously without collapsing justice into punishment.

Keywords: Foucault, feminist legal theory, confessionalization of victim testimony, acceptable victim, governmentality.

Normun Hukuku, Bedenin Direniş: Cinsel Suç Yargılamasında Normalleştirici İktidar ve Taktiksel Direniş

GİRİŞ

Bazı kavramlar gündelik dilde sessizce yerleşir, akademik düşüncede ise gürültüyle geri döner. “Hukuk” bu kavramlardan biridir. Bir yandan metinlerde, mahkeme salonlarında, karar gerekçelerinde ağır bir cisim gibi durur. Öte yandan modern iktidarın gündelik işleyişinde bir gölgeye dönüşür. Her yerdedir, fakat çoğu zaman görünmez. Foucault’nun iktidar analizi tam da bu görünmezliğin dilini kurar. İktidarı yalnızca yasaklayan ve bastıran bir kuvvet olmasının ötesinde bir yerde konumlandırır; bedenleri üreten, sınıflandıran, alışkanlıkları biçimleyen ve “normal”i yerleştiren tekniklerin çoğulluğu olarak kavramlaştırır. Üstelik bu üretimin merkezine hakikati yerleştirir. İktidar, hakikati dışarıdan kullanan bir aygıt değildir. Hakikati prosedürler aracılığıyla üreten, dolaşıma sokan ve etkili kılan ilişkiler alanıdır. Bu makale, modern iktidar ilişkilerinde hukukun “geri çekilmediğini”; tersine norm, risk ve uzmanlık düzenekleriyle eklemlenerek cinsel suç yargılamasında mağdur beyanının itiraflaştırılmasıyla işleyen bir hakikat üretim rejimine dönüştüğünü ileri sürer. Bu rejim, mağdur anlatısını kanıtlanabilirlik eşğine bağlarken aynı anda “makbul mağdur” normunu üretir. Çalışma bu nedenle, “hukukun dışlanması” tartışmasını yalnızca kavramsal düzlemde yeniden okumakla kalmayarak; itiraf/uzmanlık/çapraz sorgu zinciri içinde hukukun nasıl işlediğini göstererek feminist hukuk stratejisinin cezalandırıcı ve yönetimsel tuzaklarını daha somut bir zeminde tartışır. Bu nedenle makale, Foucaultcu hukuk nosyonuna ilişkin genel bir değerlendirme sunmaktan çok, cinsel suç yargılamasında hukuki prosedürlerin ürettiği normalleştirici etkileri ve bunlara karşı geliştirilebilecek taktiksel müdahale imkânlarını soruşturmaktadır.

Fakat feminist hukukçular açısından bu kurucu kavrayış iki ayrı huzursuzluğu birlikte üretir. İlki teoriktir. Modern iktidar disiplin, biyopolitika ve yönetimsellik üzerinden işliyorsa hukukun yeri nasıl tarif edilecektir? Hukuk egemenlik modeline indirgenmiş bir “yasa formu” olarak modernliğin kenarına mı çekilmiştir? Yoksa normla birleşerek daha güç seçilen, fakat daha geniş bir alana yayılan bir işleve mi kavuşmuştur. Bu işaret edilenlerden ikincisi politiktir. Hukuk bedenleri yöneten ve “normal”i kuran bir teknoloji olarak çalışıyorsa, feminist mücadelenin hukuka başvurusu hangi koşullarda özgürleştirici bir hamle sayılabilir? Hangi koşullarda ise, karşı çıkılan tahakküm mekanizmalarını yeniden üreten bir hatta sürüklenir? Bu birbiriyle ilişkilendirilecek sorular, farklı yönelişlerle Foucault’nun işaret ettiği argümanları ve epistemolojiyi eleştirel bir zeminde tartışma olanağını açığa çıkarmaktadır.

Bu makale, hukukun modern iktidar içindeki yerini açıklamaya dönük teorik huzursuzluk ile feminist mücadelenin hukuka başvurusunun siyasal sonuçlarına ilişkin politik huzursuzluğu aynı düzlemde ele alır; çünkü

çalışmanın temel amacı, normla eklemlenen hukukun cinsel suç yargılamasında nasıl bir hakikat rejimi kurduğunu ve bu rejimin feminist hukuk stratejisi bakımından ne tür açmazlar ürettiğini birlikte göstermektir. “Hukukun dışlanması” tartışması, Foucault’nun modern iktidarı çözümlerken hukuku monarşik egemenlik modeline indirgediğini ve bu nedenle hukukun modernitede analitik değerini yitirdiğini ileri sürer (Hunt ve Wickham, 1994, ss. 39-45). Ancak bu okuma çoğu zaman “hukuk” ile “yasa formu”nu birbirine karıştırır. Foucault’nun hedef aldığı, hukukun tümüyle ortadan kalkması değildir. Eleştiri, hukukun egemenliğin “öldürme hakkı”na bağlanan arkaik yasa formuna indirgenmesinedir. Bu nedenle modern dönemde hukuk kaybolmaktan çok biçim değiştirir. Normla bütünleşir ve risk dağıtımı, nüfus yönetimi ile uzmanlık söylemleriyle iç içe geçerek yaşamı yöneten bir düzenleme rasyonalitesine bağlanır (Golder ve Fitzpatrick, 2009, ss. 15-35; Ewald, 1990, ss. 138-145).

Bu dönüşüm yalnızca kuramsal düzeyde kalmaz; yargısal yorumun örtük kaynaklarında da izlenebilir (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 123). Türkiye bağlamında tarafsızlığın psikolojik ve yorumsal boyutuna ilişkin tartışmalar, hukukun nötr bir teknik alan olmasından ziyade, normatif bir hakikat rejimi olarak işlediğini daha görünür kılar (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 41-45). Bu çerçevede hukuk, egemenin kılıcı olarak değil, normatifleşmiş bir hakikat rejimi olarak düşünülmelidir.

Çalışmanın somut ağırlık merkezi, cinsel suç yargılamalarında görünür hale gelen mağdur beyanının itiraflaştırılması rejimi ve ona eşlik eden uzmanlık söylemleridir. Ancak burada amaç, belirli bir karar veri setinin ya da bağımsız bir saha araştırmasının ampirik çözümlemesini sunmak değildir. Makale, Türkiye’de cinsel suç yargılamasına, yargısal gerekçelendirmeye ve cinsiyetli değerlendirme kalıplarına ilişkin mevcut eleştirel hukuk, feminist hukuk ve sosyo-hukuki literatürü Foucaultcu bir çerçeve içinde yeniden ele alır. Bu nedenle karakoldaki ilk ifade alma pratiğinden adli tıp raporlarına, psikolojik değerlendirmelerden çapraz sorgunun düzenlenmiş ritüellerine uzanan belge ve pratikler zinciri, burada doğrudan birincil veri toplamı olarak değil, mevcut literatürün görünür kıldığı prosedürel düğümler olarak çözümlenmektedir. Bu zincir mağdurun deneyimini “serbest anlatı” olmaktan çıkarır ve onu kanıtlanabilirlik eşliğine bağlanan bir hakikat prosedürü içinde yeniden biçimlendirir. Böylece cinsel suç yargılaması yalnızca failin eylemini ortaya koyan bir süreç değildir. Aynı zamanda rıza, direnç, iffet ve kışkırtma gibi kalıplar üzerinden “makbul mağdur” normunu üretir. Türkiye bağlamı da bu çalışmada, söz konusu normatif işleyişin yerel yargısal dil ve gerekçelendirme biçimleri içinde nasıl yoğunlaştığını göstermeye yarayan bir analitik saha olarak kullanılmaktadır (Atılğan, 2024, ss. 9, 11).

Makale, bu teşhisten siyasal bir sonuç çıkarır. Feminist mücadelede hukuka başvurusu, cezalandırıcı tuzaklara açıktır (Bernstein, 2007, s. 128; Gruber, 2020, ss. 20–30). “Daha çok ceza” talebi çoğu zaman anlaşılır bir adalet duygusundan beslenir. Yine de ceza hukukuna aşırı yatırım, iktidarın en sert aygıtlarını polis, hapisane ve yargı üzerinden genişlettiğinde şiddeti sona erdirmekten çok onu yönetilebilir bir nesneye

çevirebilir. Bu nedenle çalışmanın önerisi, hukuku tümenden reddetmek ile hukuka koşulsuz güvenmek arasında salınmak değildir. Öneri, hukuku taktiksel bir çok-değerlilik alanı olarak düşünmektir. Hak ve buna bağlı olarak hukuk, kutsal bir metnin dogmatik buyrukları gibi değerlendirilmesinin ötesinde, dönüşebilir bir mücadele sahası olarak ele alınmalıdır.

Bu doğrultuda çalışma üç amacı izler. İlk olarak Foucault'da hukuk ile norm arasındaki ilişki, "hukukun dışlanması" tartışmasının sınırlarını aşacak biçimde yeniden kurulur ve normun hukuku hangi hatlar üzerinden dönüştürdüğünü görünür kılan bir kavramsal harita önerilir. İkinci olarak cinsel suçlar bağlamında mağdur beyanının itiraflaştırılması mekanizması, polis ifadesi, adli tıp, uzmanlık raporları ve çapraz sorgu düzeni boyunca işleyen bir hakikat üretim tekniği olarak çözümlenir. Üçüncü olarak cezalandırıcı ve yönetimsel feminizm eleştirileri hesaba katılarak, haklar söylemi dokunulmaz bir güvenceye çevrilmeden ve bütünüyle terk edilmeden, taktiksel bir feminist hukuk stratejisi geliştirilir.

Makalede akış altı bölümde ilerler. İlk bölüm, soybilimsel yöntemin hukuk alanına nasıl taşındığını ve mağdur beyanının itiraflaştırılması rejimini incelemek için hangi analitik merceklelerin kullanılacağını netleştirir. İkinci bölüm, "hukukun dışlanması" tezini yasa formu ile norm ayrımı üzerinden yeniden kurar. Üçüncü bölüm, cinsel suç yargılamasında itiraf, adli tıp, psikolojik değerlendirme ve çapraz sorgu hattını bir hakikat üretim zinciri olarak çözümler. Son bölümler, cezalandırıcı ve yönetimsel feminizm tartışmalarını bu zincirin ürettiği normatif baskılarla ilişkilendirir ve "taktiksel haklar" ile "karşı yürütüm" çerçevesini somut usuli müdahale hatları halinde geliştirir.

YÖNTEMSSEL ZEMİN, SOYBİLİM VE HUKUKSAL ÖZNEİNİN İNŞASI

Foucault'nun projesinde soybilim, hazır bir tarihsel arşivi kronolojik biçimde sıralayan bir yöntem değildir. Soybilim, bilginin, iktidarın ve etik özneleşmenin birbirini kurduğu düğüm noktalarını görünür kılmaya çalışan eleştirel bir soruşturma tarzıdır. Hedef, iktidarı evrensel bir fenomen olarak açıklamak yerine "bizim kültürümüzde insanların özneye dönüştürülme kiplerinin tarihini" kurmaktır (Foucault, 1982/2014, s. 191). Bu nedenle soybilim, hukukun tanımına yerleşmekten çok hukukun hangi pratikler, belgeler ve uzmanlık rejimleri içinde işlediğini izler. Hukuki kategorilerin bir öz ya da çekirdek taşıdığı varsayımını askıya alır. Suç, ceza, sorumluluk ve mağduriyet gibi kavramların tarihsel çatışmalar içinde üretildiğini gösterir. Soybilimsel bakışın ayırt edici yönü "köken" arayışını reddetmesidir. Nietzscheci mirası izleyerek olayların tekilliğine, kopuşlara, rastlantısallıklara ve "gri" ayrıntılara yönelir (Gutting, 2005, ss. 20-24). Bu nedenle tarih ilerlemeci bir anlatı olmaktan çıkar ve "kılı kırk yaran, gri ve sabırlı bir belgeleme" sürecine dönüşür (Foucault, 1971/2004, s. 230). Hukuk teorisi açısından sonuç yalındır, fakat sarsıcıdır. "Suç", "mağdur", "suçlu", "rıza", "direnc" ve "iffet" gibi kategoriler tarih-dışı ve kendinde açıklayıcı doğrular olarak okunamaz. Bu kategoriler, belirli dönemlerde tıbbi, psikiyatrik, adli ve idari söylemlerle birlikte üretilen sınıflandırmalar olarak ele alınmalıdır.

Feminist hukuk teorisi bu noktada soybilime ayrı bir keskinlik kazandırır. Çünkü “kadın” ya da “mağdur” kategorisi toplumsal bir kimlik olarak kalmaz, normatif düzen içinde belirli bir konum olarak işler (Halperin, 1997, s. 62). Bu konum belirli tanıma rejimleri içinde kurulur ve belirli ispat eşikleri üzerinden doğrulanır. Dolayısıyla cinsel suç yargılaması yalnızca failin eylemi hakkında hüküm üretmez. Yargılama, mağdurun anlatısını, bedenini ve güvenilirliğini kuran bir hakikat ekonomisini de işletir. Soybilim bu ekonominin doğal sayılan akışını kesintiye uğratar ve mağdur özneyi kuran belgeleri, soruları, uzmanlık dillerini ve yargısal ritüelleri görünür hale getirir.

Peki bu inşa süreci metodolojik olarak nasıl izlenebilir. Bu makalede soybilim, soyut bir teori aktarımı olmaktan çıkar ve cinsel suç yargılamalarında işleyen somut hakikat prosedürleri üzerinden çalışır. Karakoldaki ilk ifade alma anından itibaren anlatı, belirli soru kalıpları ve tutanak dili aracılığıyla hukuki bir formata yerleştirilir. Deneyim daha baştan kanıtlanabilirlik şemasının içine alınır. Ardından adli tıp raporu bedeni delil nesnesi olarak tıbbileştirir. Psikolojik ve psikiyatrik değerlendirmeler travmayı uzmanlık diliyle sınıflandırır ve anlatıyı “uygun mağdur tepkisi” normlarına yaklaştırır ya da bu normlardan uzaklaştırır. Mahkeme salonunda çapraz sorgunun yerleşik düzeni ise anlatıyı rıza, direnç ve iffet ekseninde yeniden kurar. Bu yüzden mağdurun hukuki özneye dönüşümü tek bir mahkeme anına indirgenemez. Dönüşüm, polis ifadesi, adli tıp, uzmanlık raporları ve çapraz sorgu hattı boyunca işleyen bir “belgeler ve pratikler rejimi” içinde gerçekleşir.

Türkiye bağlamı bu makalede, modern hukuki prosedürlerin tarafsız ve teknik bir işleyişe indirgenemeyeceğini gösteren tali bir örnek olmanın ötesinde konumlandırılarak; normatif yorum, yargısal takdir ve cinsiyetli gerekçelendirme pratiklerinin yoğun biçimde görünür hale geldiği bir analitik saha olarak ele alınmaktadır. Türkiye bağlamında yargıya ilişkin ampirik bulgular, bu rejimin “tarafsız hukuk” mitini içeriden çözen bir eşik sunar. Tarafsızlığın kurumsal bağımsızlıktan farklı olarak “psikolojik bir yönelim” sayılması, hâkimin ideolojik etkilenmelere açık kalabileceğinin teslimi ve “önanlayış”ın çoğu zaman “önkararı” cisimleştirdiği tespiti, hukuki kararın yalnızca norm metninden değil, yorumun örtülü kaynaklarından üretildiğini görünür kılar (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 41-45, 123). “Devletin menfaati” ile “adalet” arasındaki önceliklendirmeye ilişkin açık itiraf da hukukun salt normatif bir düzen içerisinde değerlendirildiği iddiasını yersiz bırakmakta ve siyasal bir rasyonalite olarak işlediğini göstermektedir (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 148). Bununla birlikte söz konusu literatür, yargısal zihniyetin ve cinsiyetli gerekçelendirme kalıplarının hukukta nasıl işlediğini güçlü biçimde göstermesine rağmen, bu işleyişin cinsel suç yargılamasında mağdur beyanını hangi prosedürel eşikler üzerinden biçimlendirdiğini Foucaultcu bir hakikat rejimi çerçevesinde sistematik olarak ele almamaktadır. Makale, tam da bu boşlukta, cinsel suç yargılamasında “makbul mağdur” normunun yalnızca mevzuattan türemediği, yargısal zihniyetin örtük kaynakları ile usuli süreçlerin eklemlenişinden doğduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın öncelikli olarak okuyucunun zihin dünyasına yerleştirilmesi gereken bir uyarı vardır. Foucaultcu şemanın “uysal bedenler” paradigmasına indirgenmesi, kadınların eylemliliğini (aktif, eyleyen, aktivist yönlerini) gölgeleyebilir. Buna paralel olarak, feminist literatür, Foucault’nun cinsiyet körlüğünü ve bedeni farklılıkları silen bir kategori gibi ele alışı haklı olarak eleştirmiştir (Bartky, 1990, ss. 63-82; McNay, 1992, ss. 16-17). Bu nedenle çalışma, mağdur beyanını itirafı sağlayan ve uzmanlık söylemleriyle desteklenen rejimlerinin normlaştırıcı etkisini görünür kılarken direniş ve karşı-yürütüm ihtimallerini de analizin içine yerleştirir. Soybilim burada yalnızca tahakkümün haritasını çıkarmakla yetinmeyerek, özneleşmenin hangi yarıklarında karşı-pratiklerin filizlenebileceğini göstermeye de hizmet edecektir (Deveaux, 1994, ss. 224-226).

“HUKUKUN DIŞLANMASI” SORUNU VE NORMUN YÜKSELİŞİ

Foucaultcu perspektifin hukukla ilişkisi uzun süre “hukukun dışlanması” tezi etrafında okunmuştur. Bu okumaya göre Foucault, modern iktidarı çözümlerken hukuku monarşik döneme ait bir egemenlik modeline indirger ve disipliner ile biyopolitik iktidarın yükselişi karşısında hukukun analitik değerini geri plana iter (Hunt ve Wickham, 1994, ss. 39-48). İlk bakışta bu iddia ikna edici görünebilir. Foucault, egemenliğin “gösterişli ceza” düzeninden disipliner “uysal bedenler” düzenine geçişi anlatırken hukuku çoğu kez “yasa formu” ile özdeşleşmiş bir çerçevede ele alır (Foucault, 1975/1992, ss. 135-138). Ne var ki bu eleştiri, belirleyici bir kavram kaymasına dayanır. “Hukuk” ile “yasa formu” aynı şey değildir. Burada hedef alınan, hukukun bütünü olmaktan çok hukuku egemenliğin tekil şeması içinde kuran daraltıcı yasa tahayyülüdür (Golder ve Fitzpatrick, 2009, ss. 11-15). Bu yüzden soru, hukukun modernitede kaybolup kaybolmadığı değildir. Soru, hukukun hangi tekniklerle, hangi bilgi rejimleriyle ve hangi rasyonalite içinde yeniden kurulduğudur.

Bu soruyu yanıtlamak için yasa, kural, norm, dispoitif (düzenek) ve yönetimsellik arasındaki ilişkileri birlikte düşünen bir kavramsal harita gerekir. “Yasa” egemenlik modelinin yasaklayıcı formunu ifade eder. “Kural” disiplin edici iktidarın mikro düzeyde işleyen düzenleme tekniklerine karşılık gelir. “Norm” nüfusu düzenleyen, sapmayı ölçen ve karşılaştırılabilir kılan normalleştirme mantığıdır. “Düzenek”, bu unsurları tek tek toplamaktan ziyade onları stratejik bir bileşke içinde birbirine bağlayan ilişki ağıdır. “Yönetimsellik” ise devletin yalnızca hükmeden değil, yaşamı yöneten bir rasyonalite olarak işleyişini adlandırır. *Cinselliğin Tarihi I*’de işaret edilen dönüşüm, egemenliği “öldürme hakkı” çevresinde kuran bir iktidardan, yaşamı üretken biçimde yöneten ve bedeni ile nüfusu düzenleyen iktidar teknolojilerine geçiştir (Foucault, 1976/2003, ss. 135-138). Bu geçişte hukuk ortadan kalkmaz. Hukuk yer değiştirir. Yazılı bir metin olmaktan çok bir işleyişe, prosedürlerin ve uzmanlıkların iç içe geçtiği bir ilişki ağına karışır (Golder ve Fitzpatrick, 2009, ss. 25-30).

Bu bağlamda normun yükselişi, yalnızca daha çok düzenleme anlamına gelmez. Normalin hangi ölçütlerle kurulacağını, sapmanın hangi dille tanımlanacağını ve riskin hangi tekniklerle dağıtılacağını belirleyen bir rasyonaliteyi kurar. Böylece norm, istatistiksel bir ortalamaya indirgenemez. Yaşamı değer yüklü bir ölçüm rejimi içinde okur, ideal modeller üretir ve sapmayı yönetilebilir kılar (Canguilhem, 1966/2018, s. 93). Hukuk

düzleminde bu kayma, yargılamanın ağırlık merkezinin suç ve ceza ekseninden risk, sigorta ve nüfus eksenine doğru yer değiştirmesiyle belirginleşir (Ewald, 1990, ss. 138-145). Bu nedenle yasa ortadan kalkmaz. Normla bütünleşerek “normalleştirilen hukuk” biçiminde çalışır (Kelly, 2009, s. 72; Kelly, 2019, ss. 1-10). Yönetimsellik bağlamında ise hukuk, tıp, psikiyatri ve sosyal hizmet gibi uzmanlık alanlarıyla iç içe geçer ve giderek bir yönetim tekniği gibi işler (Rose ve Valverde, 1998, ss. 542-545).

Türkiye bağlamında bu savların değerlendirilmesi farklı yönlerden ele alınabilecektir. Örneğin normun yükselişi, yargının kendi yöntem ve anlam üretimi tartışmalarında somutlaşır. Modern dünyada yaşanan “norm istilası”, normlarda esnek ve muğlak formülleri kaçınılmaz kılar. Bu esneklik yargıcın takdir alanını genişletir ve yargının hukuku biçimlendirme gücünü artırır (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 40). Böylece normun yükselişinin yalnızca “daha çok düzenleme” anlamına gelmediği açığa çıkar. Hukukun anlamı, uygulama anında yöntem, takdir ve yorum pratikleri içinde kurulur. Tarafsızlığın “psikolojik bir yönelim” olarak ideolojik etkilere açık oluşu da hukuki kararın nötr bir teknik işlem gibi değil, normatif bir zihniyet rejimine bağlı olarak üretildiğini gösterir (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 123). Normun hukuka nasıl sızdığını göstermek için ceza yargısı örnekleri özellikle öğreticidir. Çünkü norm burada çoğu zaman “gelenek”, “ahlak” ve “makullük” dili içinde görünür hale gelir. Mahkeme gerekçelerinde haksız tahrik indiriminin bir erkeklik ayrıcalığı gibi işletilmeyi sürdürdüğü, “örf ve adet” ile “toplumsal ahlak” gibi kodların kadın bedenini ve kadın davranışını normatif bir zeminde değerlendirmek üzere devreye sokulduğu izlenebilir (Atılğan, 2024, s. 23). Bu örnekler, cinsel suç yargılamasında “makbul mağdur” normunun kuruluşunu tartışırken, benzer bir normatifleştirme mantığının ceza yargısının başka düğümlerinde de zaten işlediğini hatırlatır. Tahrik, iyi hâl, namus ve iffet kodları ile “makullük” dili bu düğümlerin en görünür olanlarıdır.

Nihayetinde, “hukukun dışlanması” tezi, hukuku egemenliğin yasa formuna indirgelediği ölçüde belirli bir görünürlük kazanır. Buna rağmen modern iktidarın işleyişini açıklamakta yetersiz kalır. Hukuk modernlikte kaybolmaz, normla bütünleşir. Risk yönetimi, uzmanlık söylemleri, yorum ve yöntem pratikleri içinde daha nüfuz edici bir işleyişe kavuşur. Bu zemin, tartışmayı cinsel suç yargılamasındaki mağdur beyanının itiraflaştırılması mekanizmasına taşımaya mümkün kılar. Normun yükselişi, hakikat üretiminin prosedürleştiği yerde en çıplak biçimde görünür hale gelir.

MAĞDUR BEYANININ İTİRAFLAŞTIRILMASI VE CİNSİYETLİ BEDEN

Cinsel suç yargılamalarında “gerçeği söyle” çağrısı çoğu zaman ahlaki bir buyruk gibi dolaşıma sokulur. Oysa hukukun tecavüz ve tacizi tanımlarken çizdiği sınırlar, yalnızca bir tespit hattı değildir. Bu sınırlar, şiddetin hangi koşullarda görünür olacağını ve hangi koşullarda görünmez kılınacağını belirleyen politik bir görünürlük rejimi kurar (Benhabib ve ark., 1995, s. 65). Bu rejimde “gerçek”, anlatının içeriğiyle sınırlı kalmaz. Söyleyiş biçimi, zamanlaması, ayrıntının örgüsü, bedensel izlerle kurulan uyum ve uzman raporlarıyla örtüşme düzeyi belirleyici hale gelir. En kritik eşik, anlatının hukuk düzeninin kabul ettiği dil içinde tanınabilir bir biçime kavuşmasıdır.

Foucault'nun modern toplumları bir "itiraf toplumu" olarak kavramsallaştırması bu nedenle güçlü bir açıklama imkanı sunar (Foucault, 1976/2003, ss. 58-59). Hristiyan pastoral iktidarında günah çıkarma ritüeliyle başlayan hakikat üretimi, modern dönemde hukuki ve tıbbi kurumların içine yerleşmiş bir prosedüre dönüşür. Burada baskının dili geri çekilir. Yerini söylemeye yönelten kışkırtma ve hakikatin adım adım, kurallı biçimde üretilmesi alır.

Bu nedenle burada mesele, mağdur beyanını teknik anlamıyla bir 'itiraf' olarak adlandırmak değildir. Asıl mesele, mağdur anlatısının serbest bir söz eylemi olmaktan çıkarılarak hukuki kanıt rejiminin içine yerleştirilmesi ve belirli bir doğruluk, tutarlılık ve görünürlük şemasına zorlanmasıdır. Makalede bu süreç, mağdur beyanının itiraflaştırılması olarak adlandırılacaktır. Bu rejimde anlatının doğruluğu, içerikten önce prosedürel uygunluk, zamansallık ve performatif tutarlılık üzerinden tartılır (Foucault, 1976/2003, ss. 58-59; Taylor, 2009, ss. 9-12). Dolayısıyla vurgu, mağdurun ne söylediğinden çok, hangi rejimde ve hangi kabul edilebilirlik ölçütleri içinde konuşturulduğuna yönelir. Bu rejim, polis ifadesinden adli tıbbı, psikolojik değerlendirmeden çapraz sorguya uzanan zincir boyunca anlatıyı belirli kabul edilebilirlik eşiklerine bağlar.

Cinsel şiddet mağdurundan beklenen, basit bir olay anlatısı değildir. Deneyimin en ince ayrıntısına kadar dökülmesi, belirli bir rejim için "kabul edilebilir hakikat" üretilmesidir (Taylor, 2009, s. 9). Bu nedenle itiraf, kendiliğinden özgürleştirici bir edim sayılmaz. Mağdurun sesini duyulur kılarken aynı anda sesi belirli bir forma sokan bir normlaştırma teknolojisini de çalıştırır (Foucault, 1976/2003, ss. 58-59). Mağdur beyanının itiraflaştırılması, anlatının hukukun kanıt rejimine bağlandığı bir işlemdir. Bedenin delil nesnesine çevrildiği, mahremiyetin kamusal olduğu, "makbul mağdur" prototipinin adım adım üretildiği bir hakikat zinciri böyle kurulur. Bu zincir mahkeme salonuyla başlamaz. Karakolda başlar. Polis ifadesinde anlatı tutanak dilinin kalıpları içine yerleşir ve soruların formu anlatının formunu belirler. Ardından adli tıp muayenesi bedeni tıbbileştirir ve süreç, bir tür sınav ve belgeleme faaliyeti halinde işler. Yaşananlar derecelendirilir, kayda geçirilir, mağdur giderek bir dosyaya dönüşür (Stone, 2016, s. 94). Psikolojik değerlendirmeler travmayı uzmanlık diliyle sınıflandırır. Kimi tepkiler "beklenen mağdur tepkisi" sayılırken kimi tepkiler kuşku üreten bir işaret gibi okunur. Mahkeme salonunda çapraz sorgu ise anlatıyı bir performans disiplinine sokar. Üstelik bu belgeleme ekonomisi her zaman eksik işler. Evlilik içi tecavüz gibi deneyimler, patriyarkal normlar nedeniyle yeterince tanıklıklaştırılmaz ve çoğu zaman prosedürün dışında kalarak sessizliğe itilir (Hooks, 2026, s. 107). Böylece deneyim ya hukukun kanıtlanabilirlik eşğine bağlanır ya da bütünüyle görünmezleşir.

"Hukukun hakikat iddiası" burada çalışır. Hukuk, kendi bilgi biçimini üstün kılan bir teknoloji olarak mağdur anlatısını hukuki kalıplar içinde yeniden biçimlendirir. Bu kalıplara sığmayan deneyim parçaları ise çoğu zaman "önemsiz ayrıntı" ya da "çelişki" olarak değersizleştirilir (Smart, 1989, ss. 11-20). Böylece hukuk yalnızca "ne oldu" sorusunu sormaz. "Ne olmuş sayılabilir" sorusunu da kurar. Bu kurma edimi, cinsiyetlendirilmiş normlarla birlikte işler. Bu noktada feminist epistemolojinin epistemik adaletsizlik tartışması, mağdur beyanının itiraflaştırılması rejiminin merkezine yerleştirilebilir. Mağdurun beyanı daha en baştan "güvenilirlik" ölçütleriyle

tartılır. Bu tartı, bireysel önyargıların toplamına indirgenemez. Burada bir kredi ekonomisi işler ve kimin sözüne ne kadar itibar verileceği toplumsal hiyerarşiler içinde önceden dağıtılmıştır. Cinsel suç yargılamasında bu dağıtım “makbul mağdur” normuyla birleşir. Direnmiş olması, gecikmeden bildirmesi, hayat tarzının kuşku uyandırmaması, duygulanımının ölçülü bulunması, bedensel bulguların beklenen anlatıyla uyumlu sayılması gibi ölçütler, anlatının kabul edilebilirliğini belirleyen eşiğe dönüşür. Bu koşullarda “hakikat”, mağdurun maruz kaldığı şiddetten çok, mağdurun bu normları ne ölçüde yerine getirdiği üzerinden kurulmaya başlar (Ağören, 2025, ss. 65-67).

Tam bu noktada mağdur beyanını itiraflaştırıran rejimin biyopolitik yüzü belirir. İtiraf yalnızca dili değil, bedeni de yönetir. Beden hem delil hem tehdit hem nesne hem özne olarak yeniden kurulur. Kadın cinselliği, kadın davranışı ve kadın “saygınlığı” aynı işlemin içine çekilir. Bu süreçte hukuk yalnızca bir suçu yargılayan bir aygıt gibi işlemez. “Cinsiyetli bedeni” ve “kadın cinselliğini” yeniden inşa eden bir düzenleme mantığı da kurar (Taylor, 2009, ss. 10-12). Bu inşa çoğu zaman heteronormatif ve patriyarkal varsayımlarla beslenir. Rıza, direnç, iffet ve kışkırtma gibi kategoriler hukuk dilinde sadece teknik terimler değildir. Aynı zamanda normatif düzenekler olarak çalışır.

Türkiye bağlamında yargısal zihniyet ve gerekçelendirme pratikleri bu rejimin yerel görünümünü pekiştirir. Önanlayış ve ideolojik etkilenmeye açıklık, mağdur beyanının hangi örtük zeminlerde değerlendirildiğini görünür kılar (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 41-45, 123). Ceza yargısında haksız tahrik indiriminin bir erkeklik ayrıcalığı gibi işletilmesi, gerekçelendirme dilinin kadın bedenini normatif bir hikâyenin içine yerleştirdiğini somutlaştırır (Atılğan, 2024, ss. 9, 11). Bu örnekler, cinsel suç yargılamasında “makbul mağdur” normunun rastlantısal biçimde oluşmadığını düşündürür. Norm, gerekçe ve yorumun iç içe geçtiği bir ekoloji içinde üretilir.

Bu bölümün vardığı yer şudur; cinsel suç yargılamasında hakikat, yalnızca “ne oldu” sorusuna verilen bir cevap değildir. Hangi anlatının duyulabilir sayılacağına, hangi bedenin tanınacağına ve hangi tepkinin “makul” kabul edileceğine ilişkin normların prosedürler içinde üretilmesidir. Bu nedenle bir sonraki adım, söz konusu prosedürün yalnız mahkeme içinde değil, daha geniş biyopolitik düzenekler içinde nasıl yerleştiğini göstermektir. Bu geçiş yapılmadan önce bir nokta daha eklenmelidir. Beyan üzerindeki itiraf baskısı mutlak bir kader değildir. Suç sayılan bir pratiği açıkça üstlenen bir kolektif ses, itirafın denetim mantığını tersyüz edebilir. Nitekim 1971’de Fransa’da 343 kadının “Ben de kürtaj oldum” diyerek yasaklı bir pratiği kamusal biçimde sahiplenmesi, itirafın yalnızca yargının ya da devletin talep ettiği bir denetim mekanizması olarak işlemediğini de gösterir. İtiraf, yasanın sınırlarını ihlal eden, görünmezliği kıran ve normatif şiddeti teşhir eden bir karşı itiraf biçimine de dönüşebilir (Gerhard, 2020, s. 105).

Tutanak Dilinin Sessiz Şiddeti: Anlatının Hukuki Biçime Zorlanması

Cinsel şiddet yargılamasında mağdur beyanının itiraflaştırılması tek bir ana indirgenemez. Bu dönüştürme süreci karakolda başlar. Burada yapılan, çoğu zaman yalnızca ifade almak değildir. Anlatı daha ilk adımda biçimlendirilir. Deneyim kendiliğinden akan bir hatırat gibi ilerlemez. Soru kalıplarıyla kesilir, yönlendirilir ve yeniden sıralanır. Böylece yaşantı önce bir “olay”a, sonra bir “olay örgüsü”ne, sonunda da hukukun kanıtlanabilirlik şemasına çevrilir. “Ne oldu” sorusu genellikle tek başına gelmez. “Hangi sırayla oldu”, “hangi ayrıntıyla oldu”, “neden o anda şöyle değil de böyle yaptın” gibi ikincil görünen, fakat anlatıyı baştan kuran sorularla birlikte ilerler.

Bu noktada hakikat, içerikten önce form olarak belirir. Modern iktidarın cinsellik alanındaki işleyişi baskıdan çok söylemeye yönelten kışkırtma ve hakikatin prosedürler içinde üretilmesiyle çalışır. Mesele konuşmanın engellenmesi değildir. Mesele konuşmanın belirli bir rejimde üretilmesidir (Foucault, 1976/2003, ss. 39-42). Tutanak dili bu rejimin dili olarak devreye girer. Yaşayan dilin çatallanmasını, suskunluklarını, bellek kırılmalarını ve travmanın ritmini “düzeltir”. Bu düzeltme kimi zaman iyi niyetli bir netleştirme gibi görünebilir. Yine de her netleştirme aynı zamanda bir eleme hareketidir. Anlatının hangi parçalarının “önemli” sayılacağı ve hangilerinin “dağınık” ya da “alakasız” bulunarak dışarıda bırakılacağı daha bu aşamada belirlenir.

Bu biçimlendirme boşlukta yapılmaz. Anlatı, yargısal yorumun örtük kaynaklarından ve önceden işleyen tanınabilirlik eşiklerinden bağımsız biçimde kayda geçirilmez (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 123). Bu nedenle tutanak yalnızca bir kayıt olma özelliğini bir üst seviyede değerlendirmeyi gerektirir, o artık normatif bir ön okumadır.

Hakikatin nasıl kurulduğu burada daha çıplak biçimde izlenebilir. Hukuk, kendi hakikatini üreten bir teknoloji olarak, başka bilgi biçimlerini kendi kalıbına uymadıkça değersizleştirmeye eğilimlidir. Özellikle beden deneyimine dayalı anlatılar bu baskıyı daha doğrudan hisseder (Smart, 1989, ss. 11-13). Bu süreç, tarafsız bir aktarım gibi görünse de anlamı otoritenin dili içinde yeniden kuran asimetrik bir çeviri faaliyeti halinde işler (von Flotow, 2021, ss. 162-163). Mağdurun yaşantısı, hukukun ve devletin çeviri aygıtından geçerken kurumsal bir filtreden süzülür. Bu yüzden ilk ifade anı yalnızca adli sürecin başlangıcı değildir. Çoğu zaman fail ve mağdur kategorilerinin kaderini belirleyen kurucu bir eşiktir.

Adli Tıp: Bedenin Delile Çevrilmesi ve “İz” Mantiğinin Hükümü

İkinci sahnede beden muayenenin diline teslim edilir. Burada beden yaşayan bir benlik olarak değil, ölçülen, sınıflandırılan ve raporlanan bir yüzey olarak kurulur. Bu dönüşüm, modern iktidarın bedeni bilgi nesnesi haline getirerek onu iktidar ilişkileri içinde yoğunlaştırma mantığıyla uyumludur (Foucault, 1976/2003, s. 114). Artık beden “Ne yaşadım” sorusunun taşıyıcısı olmaktan çok “Ne gösteriyorum” sorusunun kanıtına dönüştürülür. Bu noktada beden, pedagojik, hukuki ve tıbbi uygulamalar tarafından anlamın kazındığı bir yazı yüzeyi gibi çalışır (Grosz, 2020, ss. 174-175). Ten üzerine yazılan hukuksal ve tıbbi metinler, eyleyebilen ama aynı anda

çözömlenebilir ve okunabilir bir toplumsal özne üretir. Bu nedenle adli tıp prosedürü bedeni yalnızca muayene etmez. Bedeni kolektif ve disipliner bir düzenin parçası olarak yeniden kurar (Grosz, 2020, ss. 174-175).

Tam bu noktada cinsel suç yargılamasının en sert epistemik gerilimi belirir. Şiddet her zaman iz bırakmaz. İz bıraktığında da her iz okunabilir değildir. Dahası kimi izler şiddeti değil, muayenenin kendisinin ürettiği travmayı gösterebilir. Buna rağmen prosedür çoğu kez katı bir iz mantığı üzerinden işler. Bu mantık masum bir teknikçilik değildir. Normun bedene yazılma biçimidir. Çünkü iz beklentisi örtük bir ölçüt taşır ve “gerçek” şiddetin beden üzerinde belirli bir biçimde görünmesini ister. Görünmezlik, hukuki düzlemde çoğu zaman şüphenin diliyle yer değiştirir.

Böylece hukuk, yasak koyan bir metin olmasının ötesine taşar, normalleştirilen bir teknik gibi çalışır. Yargılamaktan çok “normale döndürme” işlevi, delil rejimine de taşınır (Ewald, 1990, ss. 138-145). Delil bu çerçevede yalnızca olguyu ispatlayan bir araç değildir. Bedenin hangi norm içinde tanınacağını belirleyen bir filtredir. Üstelik bu filtre yalnız adli tıbbın meselesi olarak kalmaz. “Norm istilası”nın yargısal takdir alanını genişlettiği bir zeminde, delilin nasıl okunacağı giderek yorumun alanına taşınır (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 40). Hangi bulgunun hangi anlatıyla “uyumlu” sayılacağı artık teknik bir eşleştirme gibi görünse de belirleyici olan şey, bu eşleştirmenin hangi ölçütlerle yapıldığıdır. Yorum nötr değildir. Hukuk “normal”i kurarken toplumsal normları da içine alır. Karar gerekçelerine “örf”, “ahlak” ve “makullük” gibi kodların sızması, cinsel suçlarda daha görünmez ama daha etkili biçimde çalışır (Atılğan, 2024, ss. 20, 23). “Makbul beden” beklentisi, böylece doğrudan “makbul mağdur” beklentisine eklenir.

Psikolojik Değerlendirme: Travmanın Sınıflandırılması ve “Uygun Tepki” Kalıbı

Üçüncü sahnede anlatı, “ruh”un diline çevrilir. Travma, semptom, tutarlılık ve tepki gibi ölçütler belirleyici hale gelir. Buradaki temel tehlike şudur. Psikolojik değerlendirme mağdurun yaşadığı yıkımı görünür kılabılır, fakat aynı anda yaşantıyı sınıflandırarak daraltabilir. Bu daraltma çoğu zaman “uygun mağdur tepkisi” gibi örtük normlar üretir. Mağdurun ağlayıp ağlamaması, susup susmaması, öfkelenmesi ya da donup kalması, hemen mi bildirdiği yoksa neden geciktiği, anlatının kabul edilebilirliğine ilişkin bir ölçüte dönüşür. Bu soruların bir kısmı klinik bir değerlendirme gibi görünse de yargılamada doğrudan “güvenilirlik” parametreleri halinde işler. Modern itiraf mantığı mağdurdan yalnızca konuşmasını değil, anlatıyı belirli bir hakikat üretim prosedürüne uygun biçimde kurmasını da talep eder (Taylor, 2009, s. 9). Böylece itiraf, özgürleştirici bir konuşma edimi olmaktan uzaklaşır. “Kabul edilebilir bilginin” üretilmesine hizmet eden bir tekniğe dönüşür (Taylor, 2009, ss. 10-12).

Bu noktada hukukun kendi hakikat iddiası, mağdur anlatısına dışarıdan bir “uygunluk” ölçütü yerleştirir (Smart, 1989, ss. 11-20). Bu uygunluk çoğu kez cinsiyetlendirilmiş bir beklenti olarak çalışır. “Normal kadın tepkisi” diye kodlanan şey, toplumsal cinsiyet rejiminin ürettiği bir senaryodan ibarettir. Mahkeme salonunda

bu senaryo bir tür çelişki avcılığına dönüştüğünde, travmanın kırılmaları ve ritmi kolaylıkla “tutarsızlık” olarak okunur. Ortaya çıkan, basit bir değerlendirme hatası değildir. Normun kurduğu hakikat düzeninin kendi içinde tutarlı bir biçimde işleridir. Bu gerilim, rızası olmayan bir bedende görülen ya da varsayılan bedensel ve duygusal zevk işaretlerinin “samimiyet kanıtı” veya “istemsiz itiraf” gibi sunulabildiği yerde en çıplak halini alır. Böyle bir okuma, kanıtlanabilirlik eşiğinin nasıl mağdurun bedeni aleyhine kurulduğunu gösterir (Dorlin, 2023, s. 107).

Mahkeme Salonu: Çapraz Sorgu Ritüeli ve Hakikatin Sahnelenmesi

Dördüncü sahne en gürültülü olanıdır, mahkeme salonu. Burada hakikat çoğu zaman bir söz düellosu gibi kurulur. Çapraz sorgu, iddia ile savunma arasında teknik bir düzenleme olarak sunulsa da cinsel suç yargılamasında daha ağır bir işleve yüklenir. Anlatı sınanırken, anlatan da belirli makbüllük ölçütleri içinde kategorize edilir.

Bu sinama “makbul mağdur” prototipini yeniden üretir. Anlatı rıza, direnç, iffet ve kışkırtma eksenlerinde ölçülür. Bu eksenler salt hukuki kavramlar gibi durmaz. Toplumsal normların mahkeme içindeki tercüme olarak çalışır. Özellikle rıza, feminist tartışmanın merkezinde yer alır. Açıkça “hayır” denmemesinin otomatik biçimde rıza sayılması, güç asimetrisini görünmezleştiren sorunlu bir ikilik üretir (Özkazanç, 2015, s. 175). Ayrıca rıza her zaman özgür bir sözleşme diliyle kurulmaz. Patriyarkal koşullarda rıza, tahakkümle iç içe örülebilir ve bu nedenle “rıza eşittir meşruiyet” formülü hukuken de tartışmalıdır (Stone, 2016, ss. 151-154). Buna rağmen yargılamada rıza arayışı, söz ile edim arasında doğrudan ve zorunlu bir bağ varmış gibi işlemeye eğilimlidir (Özkazanç, 2015, s. 89).

Yargısal önanlaşımın ve kalıplaşmış mağdur beklentisinin adaleti nasıl sakatladığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin M.G.C. v. Romanya kararında (M.G.C. v. Romania, 2016, §§ 54-75) uluslararası yargı düzeyinde de görünür hale gelmiştir. Yerel mahkemelerin mağdurun yeterince direnmediği, beklenen tepkiyi vermediği ve hatta kışkırtıcı bulunduğu varsayımlarıyla kurduğu değerlendirme, mağdur suçlayıcı stereotiplerin yargısal muhakemeye sızması olarak teşhis edilmiş ve ihlal sonucuna gidilmiştir (Kurnaz, 2016).

Görüleceği üzere yargı alanında bu arayış nötr bir zeminde yürütülmez. Ceza yargısında gerekçelendirme pratiklerinin “örf ve adet” ile “toplumsal ahlak” gibi kodlarla şekillenebildiği ampirik olarak gösterilmiştir (Atılğan, 2024, ss. 20, 23). Cinsel suçlarda bu kodlar her zaman açıkça telaffuz edilmez. Yine de soruların ritminde yaşar. “Neden o saatte oradaydın”, “neden şu ilişkiyi sürdürdün”, “neden hemen şikayet etmedin” gibi sorular, anlatının içeriğini değil, anlatanın normlara uygunluğunu tartar. Böylece çapraz sorgu, hakikati arayan bir teknik olmaktan çok, hakikati belirli bir sahnede sahneleyen bir ritüel haline gelir.

Böylece mahkeme salonu bir yandan adaletin sembolik mekanı olarak kurulur, öte yandan bedenin normatif bir sahnede sınındığı yer haline gelir. Yargı yalnızca failin fiilini değerlendirmez. Mağdurun bir “hakikat

taşıyıcısı” sayılıp sayılamayacağını da belirler. Hukuk, başka anlatı biçimlerini kendisine tabi kılan bir teknoloji gibi işlediğinde, sorgunun saf bir teknik olamayacağı daha açık hale gelir (Smart, 1989, ss. 11-13). “Önanlayış”ın yargısal okumanın parçası olması ve bu önanlayışın kimi durumlarda bir “önkarar”a dönüşebilmesi, sorunun yalnızca usule ilişkin olmadığını gösterir (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 41-45). Soru, yalnızca bilgi toplamaz. Soru aynı zamanda norm dağıtır. Tarafsızlığın psikolojik boyutu da bu dağıtımın hangi zeminde gerçekleştiğini daha görünür kılar (Sancar ve Atılğan, 2009, s. 123).

“Makbul Mağdur” Normunun Kuruluşu ve İşleyiş Mantiği

Önceki alt bölümlerde çözümlenen ifade alma pratiği, adli tıp, psikolojik değerlendirme ve çapraz sorgu düzeni, birlikte düşünüldüğünde cinsel suç yargılamasında tekil bir önyargıdan çok daha fazlasını görünür kılar. Bu “makbul mağdur” normunun prosedürler içinde adım adım kuruluşudur.

Böylece tablo tek bir teorik tezde yoğunlaşır. Cinsel suç yargılaması olayın hakikatini ararken aynı anda öznenin hakikatini de kurar. Adalet sisteminin mağdur figürünü belirli bir şablon üzerinden tanınabilir kılma eğilimi, “ideal kurban” kavramsallaştırmasıyla kriminoloji literatüründe erken bir çerçeveye kavuşur. Bu çerçevede “makbul” mağdur, zayıf, kusursuz masumiyete sahip, faille önceden hiçbir ilişkisi olmayan bir figür olarak tasarlanır (Christie, 1986, s. 18). Modern hukuki ve politik sistemlerin Aydınlanma’nın özerk ve akıl sahibi özne varsayımına yaslanması da aynı seçiciliği güçlendirir. Hukuki söylem, bedenleri bu normatif ideal üzerinden tanınabilir kılar ve ayıklar (Stark, 2019, ss. 12, 23). Bu bağlamda “makbul mağdur” yalnızca sosyolojik bir klişe değildir. Hukukun rasyonel anlatıcı beklentisi ile travmatik deneyimin kırılabilirliği arasındaki uyumsuzluk içinde üretilen bir tanınabilirlik rejimidir. Tanınma da tanınmama da bu rejimin içinden geçerek kurulur (Stark, 2019, s. 159). Bu prototip, yargısal işleyişte birbirine eklenen belirli bileşenler üzerinden somutlaşır.

İlk norm, zamanın bir güven ölçütüne çevrilmesidir. “Ne zaman söyledin” sorusu, çoğu kez “ne yaşadın” sorusunun önüne geçer. Oysa şiddet deneyimi zamanla birlikte akmaz. Zaman şiddetin içine çöker, anlatıyı böler, belleği geciktirir, dili askıya alır. Buna rağmen prosedür, anlatıyı bir kronometreye bağlamaya çalışır. Bildirim “hemen” yapılmalı, yardım “hemen” aranmalı, ayrıntı “hemen” dökülmelidir. Anlatının en ince ayrıntısına kadar üretilmesi hakikatin koşulu haline geldiğinde gecikme bilginin eksikliği olarak değil, güvenin eksikliği olarak okunur (Taylor, 2009, s. 9). Hukuk, kendi kalıbına uymayan anlatı biçimlerini değersizleştirmeye eğilimli olduğu ölçüde, zamanı olayın değil öznenin aleyhine işleyen normatif bir teste dönüştürür (Smart, 1989, ss. 11-13).

İkinci norm, tutarlılığın bir doğruluk eşdeğeri gibi kurulmasıdır. İtiraflaştırıcı zincir, anlatıyı tek ve düz bir çizgiye sokmak ister. Travma ise kırık bir hat, kesik bir cümle, geri dönen bir görüntüdür. Prosedür parçayı tolere etmez, parçayı hızla “çelişki” diye adlandırır. Hakikat prosedür içinde üretildiği için anlatıdan beklenen yalnızca doğru olması değildir. Anlatının doğru biçimde kurulması beklenir (Foucault, 1976/2003, ss. 39-42;

Taylor, 2009, ss. 10-12). Travmanın dili hukuk diline çevrilemediğinde güvenilirlik kaybı başlar. Böylece mağdura örtük bir yük bindirilir. Hafıza da beden kadar net bir delil vermelidir. Gündelik dilde dolaşan tecavüz mitleri, bu katı tutarlılık beklentisinin kültürel zeminini besler. Kadın istemedikçe tecavüz edilemeyeceği, önleyebileceği, engellemesi gerektiği türünden varsayımlar, çelişki avcılığını meşrulaştıran bir arka plan kurar (Walters, 2020, ss. 158-159).

Üçüncü norm, duygunun “uygun tepki” kalıbı içinde kodlanmasıdır. Duygu genellikle tali bir unsur gibi düşünülür, fakat cinsel suç yargılamasında merkeze yerleşir. Ağlamanın zamanı, sesin titremesi, bakışın kaçışı, öfkenin dozu, donup kalma hali, anlatının kabul edilebilirliğini belirleyen göstergelere dönüşür. Bu göstergeler insani bir değerlendirme gibi sunulur, fakat çoğu zaman “makbul mağdur” prototipinin parçalarıdır. Anlatı içerik olmaktan çıkıp performans haline geldiğinde hakikat sahnelenen bir şeye dönüşür (Smart, 1989, ss. 11-13; Taylor, 2009, s. 9). Çapraz sorgu ritüeli bu noktayı keskinleştirir. Soru yalnız bilgi toplamaz, bedenin “doğru tepki” verip vermediğini yoklar. Duygunun sahnesi, normun sahnesi haline gelir.

Dördüncü norm, mahremiyetin delile çevrilmesidir. Bu itiraflaştırıcı rejimin ağır bedellerinden biri, mağdurun adalet ararken mahremiyetini teslim etmek zorunda kalmasıdır. Bu genişleme, “hakikat arayışı” söylemiyle meşrulaştırılır. Yine de prosedürel üretim içinde mahremiyet, güvenilirlik katsayısına dönüşür. Hukuk, deneyimi kendi kalıbına uydurmak için mahremiyeti araçsallaştırdığında özel hayat olayın değil kişinin “karakterinin” kanıtına kayar (Smart, 1989, ss. 11-20). Böylece adalet, fiilin tartıldığı bir zeminden çıkar ve kişinin ahlaki profilinin tartıldığı bir zemine yaklaşır. Ceza yargısında “örf” ve “ahlak” kodlarının gerekçelendirme diline sızabildiği bir bağlamda, mahremiyetin delile çevrilmesi normatif kanalın işlemesinden başka bir şey değildir (Atılğan, 2024, ss. 20, 23).

Beşinci norm, kimlik ve kesişimsellik düzleminde çalışır. “Makbul mağdur” prototipi davranışsal olduğu kadar etnik ve sınıfsal bir inşadır. Adliye pratiği, “makbul mağdur olmayan” kadınları kapsayacak bir dile çoğu zaman sahip değildir (Güral, 2024, s. 245). Etnik ya da siyasal konumu nedeniyle hegemonik anlatıların dışında kalan kadınlar, ideal mağdur şablonuna yaklaştıkları ölçüde bile yapısal bir dışlanma ile karşılaşabilir (Güral, 2024, ss. 246, 271). Bu nedenle makbuliyet, yalnızca bireysel anlatı başarısının sonucu gibi görülemez. Kurumsal dilin sınırları içinde, önceden dağıtılmış bir tanınabilirlik rejimi olarak işler.

Bu normlar ayrı ayrı durmaz. Zamanın test edilmesi tutarlılık talebini sertleştirir. Tutarlılık talebi duyguyu denetler. Duygunun denetimi mahremiyeti genişletir. Mahremiyetin genişlemesi, kimlik ve sınıf hatlarında seçiciliği artırır. Böylece “makbul mağdur” normu tek bir önyargının sonucu değildir. Prosedürlerin içinde üretilen bir bütünün adıdır.

Zaman, tutarlılık, duygu ve mahremiyet, yargılama boyunca birbirine eklenerek “makbul mağdur” mimarisini kurar. Zincirin her halkası bir sonraki halka için “uygun” bir anlatı bırakmak ister. Bu mimarinin sonucu yalnızca hakikatin üretilmesi değildir. Hakikati taşıyabilecek bedenin standartlaştırılmasıdır. Bu nedenle

modern hukukun “normale döndürme” işlevi, cinsel suç yargılamasında bir adalet tekniği olmaktan çok bir tanıma tekniği olarak çalışır (Ewald, 1990, ss. 138-145). Yargı alanındaki geniş takdir yetkisi, bu prototipin kültürel bir mit olarak değil, bizzat prosedürün yarattığı somut bir sonuç olarak ortaya çıktığını gösterir (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 40, 41-45, 123).

Bu nedenle bir sonraki adım, “makbul mağdur” normunun yalnızca mahkeme içindeki bir değerlendirme kalıbı olarak yorumlanamayacağını; kadın bedenini ve kadın deneyimini daha geniş biyopolitik yönetim düzeneklerine bağlayan bir iktidar mantığı içinde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

BİYOPOLİTİK BİR NESNE OLARAK KADIN BEDENİ

Foucaultcu perspektifin feminist hukuk teorisi bakımından asıl eleştirel gücü, hukuku yalnızca yasak koyan normların toplamı olarak görmekten ziyade, bedeni ve nüfusu üreten bir yönetim rasyonalitesi içinde yeniden konumlandırabilmesidir. Bu gücün ise iki yönlü bir gerilimle birlikte geldiği açıktır. İlk olarak Foucault, toplumsal cinsiyet farklılığını çoğu zaman analizin dışına iter ve bu durum “cinsiyet körlüğü” eleştirisini haklı kılar. İkinci olarak iktidarın üretkenliğini vurgularken bedenin maddi ve psişik deneyimini ve eylemliliğini açıklamakta yer yer yetersiz kalır (Bartky, 1990, ss. 63-82; McNay, 1992, ss. 16-17). Bu çalışmanın amacı, söz konusu gerilimleri Foucault’yu terk etmenin gerekçesi haline getirmek değildir. Amaç, tam tersine bu gerilimleri hukuk sahasında daha keskin bir okuma kurmak için metodolojik bir kaldıraç gibi kullanmaktır. Kadın bedeninin biyopolitik nesneleşmesi, cinsel suç yargılamasında kurulan hakikat ve itiraf rejimleriyle sınırlı düşünülemez. Bu nesneleşme, daha geniş bir norm üretimi içinde bakım emeği, erkek şiddeti ve üreme siyasetiyle birlikte işler. Bu bağlama yerleştirildiğinde hukuk ile devlet arasındaki ilişki yalnızca bir “koruma” vaadi olarak görünmez. Aynı zamanda yönetme ve düzenleme mantığı olarak da görünür hale gelir.

Bu çerçevede bedenin biyopolitikleşmesi, ceza yargısındaki soruşturma teknikleriyle sınırlı kalmaz. Daha “özel” sayılan alanlarda da kurulur. Ev, bakım emeği, yakın ilişkiler ve üreme, hukukla birlikte işleyen normatif düzeneklerin içine yerleşir. Feminist literatürün ev içi emeği ve ev içi erkek şiddetini toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin süreklilik taşıyan iki eksen olarak vurgulaması bu nedenle önemlidir. Evin kadınlar açısından bir yandan benlik ve aidiyet alanı, öte yandan ataeril baskının ve eril tahakkümün mekânı olarak tarif edilmesi, biyopolitikanın yakın ölçeğini görünür kılar (Ağören, 2025, s. 66). “Ev” anlatısındaki nostaljik ve romantik ton da bu yakın ölçeğin siyasal yükünü hafifletme riski taşır. Ev, sabit ve doğal bir güvenlik mekânı olarak değil, inkâr ve dışlamalarla kurulan ve sürekliliği çoğu kez şiddetle güvence altına alınan bir kimlik-politik iktidar düzeneği olarak işleyebilir (Mohanty, 2005, ss. 130-132, 145-147). Bu durumda erkek şiddeti bilgisi, kadınların hareketliliğini içselleştirilmiş biçimde sınırlayan bir taktikler setine dönüşür. Yönetim, yalnız açık zor yoluyla değil, risk algısı ve güvenlik rejimleri üzerinden de bedene yerleşir.

Burada hukuk, görünüşte şiddeti yasaklayan bir çerçeve sunar. Yine de ataerkil iktidar düzenekleri, kolluk ve yargının erkek egemen yapılanmasıyla pekiştiğinde “koruma” ile “yönetme” arasındaki sınır silikleşir. Kadın bedeni bu nedenle korunacak bir hukuki değer olarak sabitlenmez. Annelik, bakım emeği, heteronormatif aile, iffet ve güvenlik normları üzerinden yeniden çizilen biyopolitik bir nesneye dönüştürülür. Türkiye bağlamında bu kurgu tarihsel bir süreklilik taşır. Ailenin dayanışma kurumu olmanın ötesinde cinselliği ve itaati düzenleyen başlıca aygıtlardan biri olarak çalışması, aynı şekilde namus sınırlarının modernleşme kodlarıyla yeniden üretilmesi, bedenin yönetiminin kurumsal ve kültürel katmanlarını açık eder (Tekeli, 2017, s. 64, ss. 234-235). Bu hattın bir başka boyutu, bedenin disiplin edici mikro-denetimlere daha yoğun biçimde maruz kalmasıdır. Kadın bedenlerinin ikili cinsiyet rejimi altında daha fazla uysallaştırıldığı, giyim kuşamdan estetik müdahalelere uzanan ince ayarlı denetim teknikleriyle gösterilmiştir (King, 2004, ss. 29-36). Gündelik bedensel pratiklerin “güçlenme”, “kontrol” ya da “özgür tercih” diliyle pazarlanması da aynı normalleştirme etkisini derinleştirir ve kadınlığı gençlik ile güzellik normlarına sabitleyen bir kuşatma üretir (Bordo, 1993, ss. 192-197). Böyle bakıldığında “seçim” vaadiyle kurulan bedensel rejimler ile “koruma” vaadiyle kurulan hukuki rejimler arasında yapısal bir akrabalık belirir. Her ikisi de bedeni yönetilebilir kılan bir normatif zemine dayanır.

İdeoloji ve Beden

Klasik Marksist feminist tartışmalarda, ideoloji ile maddilik arasındaki ayrım içinde beden çoğu kez ikincil bir düzleme itilir. Foucaultcu katkı, hakikatin üzeri örtülmüş bir özünü aramak yerine hakikatin nasıl üretildiğini ve “normal”in hangi pratiklerle kurulduğunu göstermesindedir. Bu hatta, cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsellik ayrımlarının tanımlarını maddi, simgesel ve söylemsel üretimlerle birlikte düşünmek aydınlatıcıdır. Cinsiyetlenme süreçleri ile cinsel kimlik arasında zorunlu bir bağ olup olmadığı sorusu bile tarihsel olarak kurulmuştur. “Konuşan kim” ve “bilen kim” sorusu, hukuksal tanıma rejimlerinin doğrudan merkezine yerleşir (Dorlin, 2023, s. 44). Bu yüzden hukuk, yaptırımla sınırlı bir teknik gibi görülemez. Hukuk, bedeni anlamlandıran rejimlerin içinde çalışır. Cinsel suç yargılamasında işleyen itiraf ve hakikat prosedürleri ile gündelik hayatın üreme, bakım emeği ve ev içi şiddet eksenleri arasında sanılandan daha sıkı bir bağ vardır. Her iki hat da kadın bedeninin “ne olduğu” sorusuna kapanmaz. Bedenin “nasıl olması gerektiği”ni kuran normu üretir.

Bu norm üretimi, heteroseksüel aile ve üreme rejimi üzerinden biyopolitik bir yoğunluk kazanır. Tek eşli ve üreme amaçlı heteroseksüelliğin, kadınların cinselliğini evcilleştiren ve onları üreme amaçlı birleşmeye azami ölçüde maruz bırakan bir işlev görebildiği vurgulanmıştır (Dorlin, 2023). Kadın bedeninin “tek özkaynak” haline getirildiği ekonomik ve cinsel mübadele sürekliliği, bedenin sahipliği meselesini sözleşmesel düzeyde evlilik üzerinden, siyasal düzeyde kürtaj ve doğum kontrolü üzerinden, maddi koşullar düzeyinde ise hayatın gündelik örgüsü üzerinden yeniden üretir. Bu tablo, hukukun normla bütünleşerek risk yönetimine dönüşmesi iddiasıyla uyumludur. Hukuk burada yasağı ilan etmekle yetinmez. Nüfusu ve üremeyi düzenler, kadın bedenini belirli bir aile kurgusuna ve bakım emeği işbölümüne bağlayarak yönetir. Bu yönetim, “makbul” ailenin sınırları içinde de kalmaz. Marjinalize edilen bedenler üzerinde daha çıplak bir denetim ağı kurar. Türkiye’de vesika

rejimine ilişkin çözümlene, devletin fuhuşu salt yasaklamak yerine “vesikalı” ve “vesikasız” ayrımı üzerinden yönettiğini gösterir (Zengin, 2009, s. 159). Genelev, hastane ve karakol hattında süreklileşen gözetim, sağlık kontrolü ve mekânsal sınırlandırma, bu yönetimin nasıl bir biyo iktidar teknolojisine dönüştüğünü görünür kılar (Zengin, 2009, ss. 161-163). Böyle bakıldığında kadın bedeni, hem merkezin içinde aile üzerinden hem de çeperde vesika rejimi üzerinden, nüfus yönetimi rasyonalitesinin birincil nesnesi olarak kurulur.

CEZALANDIRICI FEMİNİZM VE YÖNETİŞİMSEL FEMİNİZM: ADALETİN CEZA İLE KARIŞTIĞI YER

Cinsel şiddetle mücadelede ceza hukukuna yönelmek çoğu zaman anlaşılır bir refleks gibi ortaya çıkar. Şiddetin ağırlığı, tanınma ihtiyacı ve kamusal tescil arzusu bu yönelimi besler. Yine de bu refleks, modern hukukun normla bütünleşmiş yönetim mantığıyla birleştiğinde feminist stratejiyi bir paradoksa sürükleyebilir. Şiddeti azaltmak için başvurulan araç, şiddeti yöneten devlet aygıtını büyütebilir (Bernstein, 2007, s. 128; Gruber, 2020, ss. 20-30). Cezalandırıcı feminizm tartışmasının düğümü tam burada atılır. Bu makalede cezalandırıcı feminizmⁱⁱ eleştirisi, feminist taleplerin ceza aygıtını büyütme ve cezalandırıcı yönetim biçimlerini güçlendirme riskini işaret eder. “Yönetişimsel feminizm” eleştirisi ise feminist bilgi ve araçların devlet, uluslararası hukuk ve bürokratik ağlar içinde nüfus yönetiminin parçası haline gelme ihtimaline odaklanır. Her iki eleştiri, burada “hukuksal itiraf” rejiminin ürettiği normatif baskılarla birlikte okunur. Sorun yalnızca “daha çok ceza” talebinde düğümlenmez. Asıl soru, hakikatin hangi tekniklerle üretildiği ve bu üretimin hangi bedenleri tanınabilir kıldığıdır.

Bu tartışma, kimi feminist politikaların cinsiyet adaleti adına ceza devleti aygıtlarıyla fiilen ittifak kurarak cezalandırıcı (punitif) yönetim biçimlerini güçlendirebildiğini ileri sürer (Bernstein, 2007, s. 128). Cinsel şiddetle mücadelede ceza hukukuna aşırı yatırım yapılmasının tarihsel ve hukuki bir soybilimi izlendiğinde, daha sert cezalar ve daha fazla tutuklama talep eden reformların şiddeti bitirmekten ziyade hapsedme oranlarını artırdığı ve özellikle marjinal gruplar üzerinde yeni tahakküm biçimleri üretebildiği görülür (Gruber, 2020, 2023). Bu çerçevede “daha çok ceza” talebi, hukukun normatif şiddetini genişletebilir. Mağdurun tanınma ihtiyacı, ceza aygıtının büyümesiyle değiş tokuş edilebilir.

Bu yönelimin yapısal riskleri, eşit hak taleplerinin ikili etkisi üzerinden de okunabilir. Eşitlik iddiası bir yandan cinsiyet ayrımını reddederken, öte yandan kadınları cinsel olarak farklılaştırılmış bir grup olarak yeniden doğrulayabilir ve devleti kaçınılmaz biçimde genişleten bir hatta sürükleyebilir (Bryson, 2019, ss. 247, 255-256). Riskin keskinleştiği yerlerden biri pornografi ve cinsellik alanıdır. Kadınların aşağılanmasına karşı çıkma gerekçesiyle yasak veya ceza talep eden girişimler, sansür siyaseti üzerinden devletle ve ahlakçı çoğunlukla sorunlu bir yakınlık kurma ihtimalini de beraberinde taşır (Bryson, 2019, s. 318).

Bu tehlike, feminizmin siyasal sahnede radikal politikalar üretmediği koşullarda eşitlik ve farklılık geriliminin nasıl kısırlaştığı üzerinden daha açık görülebilir. Eşitliğin yanında somut siyasal programlar yer

alırken, farklılığın yanında politikasızlık belirebilir ve bu durum feminist itirazın yönünü zayıflatabilir (Savran, 2001, s. 33). Bu zayıflama, ceza hukukuna yaslanmayı daha “kolay” ve daha hızlı sonuç veren bir yol gibi gösterebilir. Oysa böyle bir kayma, adalet talebini devletin cezalandırma kapasitesiyle ekleme riskini büyütür. Aynı risk, adaleti yeniden bölüşüm, tanınma ve temsil boyutlarının birlikte kurulması olarak düşünen daha geniş bir siyasal ekonomi çerçevesiyle daha da derinleşir. Tanınma mücadelesi yanlış çerçevelenmeye karşı mücadeleyle birleşmediğinde, görünürde kazanım üreten hamleler bile hedefi şaşırtabilir (Fraser, 2025, s. 297). Cinsel şiddete karşı salt ceza hukukuna yaslanmak, tam da bu türden bir yanlış çerçevelenme tehlikesi taşır. Özgürleşme talebi ikircikli bir potansiyel barındırır ve bu talep sosyal korumacılıkla hizalanabildiği gibi cezalandırıcı aygıtlarla ya da neoliberal piyasa dinamikleriyle de uyumlanabilir (Fraser, 2025, ss. 347-354). Bu nedenle tanınma ihtiyacı ceza aygıtının büyümesiyle değiş tokuş edildiğinde, özgürleşme vaadi tahakküm üreten bir hatta kolaylıkla çevrilebilir.

Son yıllarda tartışma, cezalandırıcı feminizm eleştirisinin ötesine taşınarak daha geniş bir topoğrafyada “yönetimsel feminizm” kavramı etrafında yeniden kurulmuştur. Feminist fikirlerin ve aktörlerin devlet, uluslararası hukuk ve bürokratik yönetim ağları içine yerleşerek nüfusu yönetme işlevine ortak olabildiği ileri sürülür (Halley ve ark., 2018). Bu yerleşme yalnızca bir başarı ölçütü gibi okunamaz. Aynı anda norm üretimine katılma ve yönetim rasyonalitesinin parçası haline gelme riskini de taşır. Foucaultcu bir dille söylenirse, feminizm kimi alanlarda iktidarın dolaşımına eklenebilir ve “karşı güç” olmak ile “yönetim tekniği” olmak arasındaki sınır bulanıklaşabilir.

Türkiye bağlamında feminist sivil toplum örgütlerinin devletle ve uluslararası fonlarla kurduğu ilişkileri inceleyen çalışmalar, bu gerilimin yerel biçimlerine işaret eder (Uğuz, 2011). Hareketin kendi iç tartışmalarında da benzer bir kaygı dile getirilmiştir. Sığınak açmak ve işletmek gibi pratiklerin, feminizmi devletin bakım aygıtına yaklaştırma ve hareketi yönetimsel bir memuriyet hattına sürüklenme riski taşıyabileceği ifade edilmiştir (İstanbul-Amargi, 2011, s. 92).

Bu tartışmaların bu makale açısından taşıdığı yük açıktır. Cinsel suç yargılamasındaki hukuksal itiraf rejimi yalnızca bir prosedür meselesi değildir. Feminist politikanın adaleti nasıl kurduğunu sınavan bir düğümdür. Adalet ceza ile özdeşleştirildiğinde, hukukun hakikat üretim teknikleri mağduru yeniden yaralayabilir ve devleti yeniden merkezileştirebilir. İtiraf ritüelleri, uzmanlık raporları, kanıt eşliği ve “makbul mağdur” normu bu etkilerin en görünür olduğu hatlardır. Bu nedenle temel soru, hukuka ilişkinin “ya hep ya hiç” ikiliğine mahkum olmadan nasıl kurulabileceğidir.

TAKTİKSEL HAKLAR VE KARŞI-YÜRÜTÜM

Bu makalenin önerisi, hukuku bütünüyle reddetmek ile hukuka koşulsuz bağlanmak arasında üçüncü bir hattı ciddiye alır. Hakları taktiksel bir araç gibi düşünmek gerekir. Taktiksel sözcüğü burada yumuşak bir uzlaşmayı

anlatmaz. Tehlikeyi görerek hareket etmeyi, hukukun bir mücadele sahası olduğunu kabul etmeyi ve bu sahanın her zaman risk ürettiğini bilerek adım atmayı anlatır.

Bu hattın iki başlangıç noktası vardır. İlk nokta, mağdurun tanınma ve tescil ihtiyacını hafife almamaktır. Birçok mağdur ya da sağ kalan için kriminal adalet başvurusu, hukukun sembolik şiddetine rağmen görünürlük ve tanınma imkanı sunar. İkinci nokta, bu tanınmanın bedelini yalnızca “daha çok ceza” ile ödetmemektir. Cezalandırma karşıtı yönelimler, adaleti cezadan ayıran onarıcı ve dönüştürücü adalet arayışlarını büyütürken, güncel çalışmalar hukuku tümden terk etmeden daha esnek ve dönüştürücü modellerin kurulabileceğini gösterir (Kim, 2018; McGlynn, 2022, ss. 320-335). Eşitlik ve farklılık gerilimini aşmanın “farklılığı dönüştürme” ufkuyla düşünülmesi, hakların ancak maddi koşullar ve toplumsal adalet politikalarıyla birlikte anlam kazandığını hatırlatır (Savran, 2001). Bedenine sahip olma iddiasının tek başına üreme emeğinin sömürülmesini çözmeye yetmeyebileceğine ilişkin uyarı da aynı noktaya bağlanır (Dorlin, 2023). Hak, soyut bir vaat olarak kaldığında kolaylıkla yönetim rasyonalitesinin parçası olur.

Bu çerçevede taktiksel haklar, cinsel suç yargılamasında öncelikle itiraf rejiminin ve uzmanlık ağlarının mağdur üzerinde ürettiği normatif baskıyı azaltmayı hedefler. Bu hedef bir prosedür reformu listesi gibi okunmamalıdır. Daha derinde hakikatin nasıl üretildiğine dönük somut bir müdahale biçimidir. Müdahale üç usuli hatta yoğunlaşabilir.

İlk hat, ifade alma pratiğinin dönüşümüdür. İlk ifade adli sürecin başlangıcı olmanın ötesinde anlatının biçimlendirildiği kurucu bir eşiktir. Konuşma belirli bir rejim içinde üretildiği için soru kalıpları ve tutanak dili hakikati yalnız kaydetmez, onu üretir (Foucault, 1976/2003, ss. 39-42). Taktiksel hedef, anlatıyı kanıta uydurma refleksini zayıflatmak ve kanıtın anlatıyla daha dikkatli ilişkilendirilebilmesini mümkün kılan bir kapasite kurmaktır. Zaman normunu otomatik bir şüphe kaynağı olmaktan çıkararak kayıt biçimleri geliştirilmelidir. Gecikmenin travma ve güvenlik kaygılarıyla ilişkisi, yargılama içinde sistematik biçimde dikkate alınmalıdır. Özel hayata dönük soruların bir güvenilirlik testine dönüşmesi engellenmelidir. Bu müdahale, hukukun kendi kalıbına uymayan anlatıları değersizleştirme eğilimini zayıflatır (Smart, 1989, ss. 11-20).

İkinci hat, uzman raporlarının konumunun yeniden kurulmasıdır. Adli tıp ve psikolojik değerlendirmeler bir yandan görünürlük sağlar, öte yandan bedeni ve duyguyu sınıflandırarak yaşantıyı daraltma riski taşır. Taktiksel hedef, raporu hakikatin tek kapısı olmaktan çıkarmaktır. Rapor, hakikate katkı veren fakat onu tek başına belirlemeyen bir yere yerleştirilmelidir. Değerlendirme, fiziksel iz yokluğunu otomatik biçimde şiddet yokluğu olarak yorumlayan bir varsayıma dayanmamalıdır; çünkü cinsel şiddet olgularında yaralanmanın saptanmamış olması, saldırının gerçekleşmediğini göstermez (Naumann ve ark., 2023). Duygu çeşitliliğini donma, gecikme ve dağınık hatırlama gibi biçimleri otomatik bir güvensizlik işaretine çevirmeyen değerlendirme ölçütleri yerleştirilmelidir. Raporlar, görünmez normları “doğal bilgi” gibi taşımak yerine hangi

sınıflandırma varsayımlarına dayandığını açık etmelidir. Böylece uzmanlık, tanıklığın yerine geçen bir otoriteye dönüşmez.

Üçüncü hat, mahkeme ve çapraz sorgu düzeninin dönüşümüdür. Çapraz sorgu çoğu zaman anlatıyı sınavan nötr bir teknik olmaktan çok, anlatanı belirli makbüllük ölçütleri içinde kategorize eden, hiyerarşilendiren ve “makbul mağdur” kimliğini üreten bir işleyişe dönüşür. Taktiksel hedef, “makbul mağdur” prototipini yeniden üreten soru şemalarını sınırlamak ve duyguyu, gecikmeyi, mahremiyeti bir performans testine çevirmemektir. Parçalı anlatılar “çelişki avcılığı”yla değil, tamamlanabilir anlatı ilkesiyle değerlendirilmelidir. Yargısal ön anlayışın sorguyu bir norm dağıtım aracına çevirmesini sınırlayan koruyucu standartlar kurulmalıdır (Sancar ve Atılğan, 2009, ss. 41-45). Türkiye’de dava takipleri üzerinden kurulan “yavaş feminizm” pratiği, mahkeme salonunda tam da bu tür usuli sınırları somutlayabilme çabası olarak okunabilir (Gülçiçek ve Erdoğan, 2022, s. 186). Erkek şiddetine karşı fail konumuna düşen kadınların yargılandığı örneklerde, meşru müdafaa ya da haksız tahrik çerçevelerinin işletilmemesi ve yargılama ritüelinin “namus” diliyle kadını makbul olmayan bir özneye itmesi, bu standartların ne kadar hayati olduğunu gösterir (Gülçiçek ve Erdoğan, 2022, s. 187).

Bu usulü yönelim, Foucault’nun geç dönem düşüncesindeki “karşı yürütüm” fikriyle birlikte okunabilir. Karşı yürütüm, iktidarın tamamen dışına çıkma fantezisi değildir. “Bu şekilde, bu kadar ve bu otoriteler tarafından yönetilmeme” iradesidir (Foucault, 1980, s. 142). Direniş burada iktidarın dışsal karşıtı gibi durmaz. İktidar ilişkilerinin içinde bir kırılma çizgisi olarak belirir. Bu nedenle direnişi “saf bir dışarı”nda aramak yerine, hukukun içindeki prosedürlerde, uzmanlık ağlarında, yorum pratiklerinde ve normların yerleştiği mikro eşiklerde aramak gerekir. Mağdur beyanına serbest anlatı için daha geniş alan açan ifade alma biçimleri, uzman raporlarını hakikatin tek kapısı olmaktan çıkaran usulü yaklaşımlar ve çapraz sorguda “makbul mağdur” prototipini yeniden üreten soruları sınırlandıran müdahaleler bu anlamda karşı yürütümün somut biçimleri olarak düşünülebilir. Bu tür müdahalelerin, yalnızca tekil bir savunma stratejisi olarak yorumlanması hatalı olacaktır; zira ayrıca mağduriyet anlatısının hangi koşullarda duyulabilir olacağına ilişkin karşı-anlatılar ve karşı kamusalıklar üretme potansiyeli de bulunmaktadır. Temsil ilişkisinin ve özellikle avukatlık pratiğinin mağduriyet anlatısını yeniden kuran aracı rolü burada dışlanmamaktadır; ancak bu çalışma, çözümlemesini yargısal prosedürün başlıca kurumsal eşikleriyle sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte, bu stratejiyi kurarken “uysal bedenler” şemasını tarihsiz bir metafora çevirmek de risklidir. Bireyleri pasif bedenler gibi resmetmek, kadınların farklı deneyimlerini tek bir feminenlik anlatısı içinde eritme tehlikesi taşır (Deveaux, 1994, ss. 224-226).

İkinci bir tehlike, direnişi yalnızca simgesel bir söylem düzeyine sıkıştırmaktır. Tarihsel okumalarda bedenin edilgenleştiği izlenimini üreten hatlara karşı, kuşatmayı kabul ederken kuşatmanın içinde melezlikler ve kaçış hatları arayan bir dil kurulabilir (McNay, 1992, s. 33; Haraway, 2006). Bu müdahale, “mutlak mağdur” kategorisini sabitleyerek yeni bir norm üretmemelidir. Kesişimsellik, tahakküm epistemolojilerini ve direniş

stratejilerini sınamak için metodolojik bir araçtır. Tahakküm biçimleri toplamsal bir aritmetik gibi işlemez. Güç ilişkileri birbirine eklenerek daha karmaşık öznel konumlar üretir (Dorlin, 2023). Bu noktada “zayıf direniş” ve karşı kamusalıklar tahayyülü, görkemli eylemlere indirgenmeyen bir direnç repertuarı önerir. Sessizlikten, kırılganlıktan ve hatta başarısızlıktan doğan bir ortaklık, dışlayıcı liberal kamusalığa karşı olumsal bir evrensellik kurabilir (Majewska, 2023, ss. 21, 91, 189).

Son bir not daha eklemek gerekir. Taktiksel haklar yaklaşımı, tanınma talebini “yaralı kimlik”te sabitlememelidir (Brown, 1995, ss. 97-99). Hak talebi devleti merkezileştirebilir. Bu nedenle amaç, hakkı “devletin lütfu” gibi değil, devletin norm üretimine müdahale eden bir çatlak gibi düşünmektir. Kadınların adalet talebi, özdeşlikçi bir temsile indirgenemez. Temsil, “bizden olanların” meclise ya da mahkemeye girmesinden ibaret bir kimlik denklemi değildir. Adaletle ilgili bir meseledir (Bora, 2021, ss. 140-142). Taktiksel hukuk mücadelesi, tekil ve acı dolu bir hikayeyi evrensel bir “makbul kadın” anlatısı gibi sabitleyen temsil tuzaklarına düşmeden sahada kuralı sorgulayarak oyunu bozan bir müdahale hattı kurmayı hedefler.

SONUÇ

Bu çalışma, Foucault’nun iktidar, beden ve norm analitiğinin feminist hukuk teorisi açısından sunduğu eleştirel imkanı, hukuk ile beden arasındaki ilişkiyi cinsel suç yargılamasının somut prosedürleri üzerinden yeniden düşünerek tartışmıştır. Literatürde “hukukun dışlanması” tartışması, hukukun modern iktidarda geri plana itildiği iddiasıyla başlasa da bu makalenin vardığı sonuç ters yöndedir. Modern iktidar ilişkilerinde hukuk sahnedeki çekilmez. Norm, risk ve yönetim teknikleriyle eklenerek daha kılcal, daha yaygın ve daha nüfuz edici bir işleyiş kazanır (Ewald, 1990, ss. 138-141; Golder ve Fitzpatrick, 2009, ss. 25-30). Bu nedenle hukuk, yalnızca yasa formu ya da yaptırım tekniği olarak yorumlanmamalı; hakikat üretimine katılan bir düzenleme mantığı olarak da anlaşılmalıdır. Makale, bu genel tezi cinsel suç yargılamasının özgül topoğrafyasında keskinleştirmiştir. Bu bağlamda hukuk, yalnızca failin eylemini ortaya koyan ve cezayı tayin eden bir mekanizma olarak işlemez. Aynı zamanda mağdurun deneyimini kabul edilebilir bilgiye dönüştüren, bedeni uzmanlık söylemleri içinde sınıflandıran ve “makbul mağdur” normunu üreten bir hakikat prosedürü kurar. Bu nedenle cinsel suç yargılamasında sorun yalnızca “ne oldu” sorusuna cevap verilmesi değildir; hangi anlatının duyulabilir sayılacağına, hangi bedenin tanınacağına ve hangi tepkinin makul kabul edileceğine ilişkin normların prosedürler içinde üretilmesidir. Çalışmanın temel katkısı, mağdur beyanının itiraflaştırılması olarak adlandırılan bu süreci, polis ifadesinden adli tıbbı, psikolojik değerlendirmeden çapraz sorguya uzanan bir zincir içinde düşünmesinde yatmaktadır.

Bu teşhis, feminist stratejiye ilişkin bir uyarı üretir. Hukuka başvuru, cezalandırıcı feminizmin tuzaklarına ve yönetişimsel eklenmenin risklerine açık bir alandır (Bernstein, 2007; Gruber, 2020, 2023; Halley ve ark., 2018). Yine de hukuku bütünüyle terk etmek, mağdurun tanınma ve haysiyet ihtiyacını çoğu kez boşlukta bırakır. Bu nedenle çalışma, hukuku ne kutsallaştırıran ne de tümünden reddeden bir yaklaşım

Normun Hukuku, Bedenin Direnişii

The Law of the Norm, the Resistance of the Body

önermektedir. Öneri, hakları ve hukuku taktiksel bir çok-değerlilik alanı olarak düşünmektir. Böyle bir yaklaşım, mağdur beyanına serbest anlatı için daha geniş alan açan, uzmanlık otoritesini sınırlayan, çapraz sorgunun makbüllük üreten dilini dönüştüren ve “makbul mağdur” prototipini kırmaya yönelik bir karşı yürütüm hattını gerekli kılar.

Sonuç olarak bu makale, hukukun modern iktidar içindeki yerini yeniden düşünmenin, feminist hukuk teorisi açısından yalnızca kuramsal bir görev olmadığını göstermeye çalışmıştır. Asıl mesele, hukukun hangi normları görünmez biçimde taşıdığı, hangi bedenleri tanınabilir kıldığı ve hangi anlatıları dışarıda bıraktığıdır. Bu nedenle sorulması gereken soru, hukukun nereye çekildiği değil, normun hukuk içinde hangi alana tekabül ettiği sorusudur. Dolayısıyla gelen bir soru da şudur: Beden hangi sesle anlatılabilir hale geliyor, direniş hangi yarıktaki filizleniyor?

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Atıf Şekli: Emre Şimşek bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Emre Şimşek has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale Emre Şimşek tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was prepared by Emre Şimşek alone.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Emre Şimşek tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by Emre Şimşek.

Etik Kurul Onayı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Emre Şimşek makalenin tüm süreçlerinde ViraVerita E-Dergi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ViraVerita E-Dergi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın ViraVerita E-Dergi'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | Emre Şimşek declares that he complies with the scientific, ethical, and quotation rules of ViraVerita E-Journal in all processes of the paper and that he does not make any falsification of the data collected. In addition, he declares that ViraVerita E-Journal and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than ViraVerita E-Journal.

KAYNAKÇA

- Ağören, G. C. (2025). Epistemoloji. E. Erdoğan & D. Gülçiçek (Ed.), *Feminist teori ile düşünmek: Kavramlar ve tartışmalar* (ss. 51–74) İletişim Yayınları.
- Atılğan, E. Ü. (2024). *Haksız tahrik: Bir erkeklik hakkı*. İletişim Yayınları.
- Bartky, S. L. (1990). *Femininity and domination: Studies in the phenomenology of oppression*. Routledge.
- Benhabib, S., Butler, J., Cornell, D., & Fraser, N. (1995). *Feminist contentions: A philosophical exchange* [Türkçe çevirisi: Çatışan feminizmler, Metis Yayınları]. Routledge.
- Bernstein, E. (2007). The sexual politics of the “new abolitionism”. *differences*, 18(3), 128–151. <https://doi.org/10.1215/10407391-2007-013>
- Bora, A. (2021). *Feminizm kendi arasında*. İletişim Yayınları.
- Bordo, S. (1993). Feminism, Foucault and the politics of the body. C. Ramazanoglu (Ed.) içinde, *Up against Foucault: Explorations of some tensions between Foucault and feminism* (ss. 179–201) Routledge.
- Brown, W. (1995). *States of injury: Power and freedom in late modernity*. Princeton University Press.
- Bryson, V. (2019). *Feminist politika teorisi* (A. Gülaşık, Çev.). Phoenix Yayınevi. (Özgün eser basım tarihi 2003)
- Canguilhem, G. (2018). *Normal ve patolojik* (P. Akgün, Çev.). MonoKL Yayınları. (Özgün eser basım tarihi 1966)
- Christie, N. (1986). The ideal victim. E. A. Fattah (Ed.) içinde, *From crime policy to victim policy* (ss. 17–30) Palgrave Macmillan.
- Deveaux, M. (1994). Feminism and empowerment: A critical reading of Foucault. *Feminist Studies*, 20(2), 223–247. <https://doi.org/10.2307/3178151>
- Dorlin, E. (2023). *Cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsellikler: Feminist teoriye giriş* (U. Vardar, Çev.). Fol Kitap.
- Erdoğan, E., & Gülçiçek, D. (Ed.). (2025). *Feminist teori ile düşünmek: Kavramlar ve tartışmalar*. İletişim Yayınları.
- Ewald, F. (1990). Norms, discipline, and the law. *Representations*, 30, 138–161. <https://doi.org/10.2307/2928449>
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977* (C. Gordon, Ed.). Pantheon Books.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin doğuşu: Disiplin ve cezalandırma* (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi. (Özgün eser basım tarihi 1975)
- Foucault, M. (2003). *Cinselliğin tarihi: Bilme istenci* (I. Ergüden, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım tarihi 1976)
- Foucault, M. (2004). Nietzsche, soybilim, tarih (I. Ergüden, Çev.). F. Keskin (Ed.) içinde, *Felsefe sahnesi* (Seçme yazılar 5, ss. 230–253) Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım tarihi 1971)
- Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar* (I. Ergüden & O. Akinhay, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım tarihi 1982)
- Fraser, N. (2025). *Feminizmin yazgıları: Devlet güdümlü kapitalizmden neoliberal krize* (A. Önal, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Normun Hukuku, Bedenin Direnişii

The Law of the Norm, the Resistance of the Body

- Gerhard, U. (2020). *Kadın hareketleri ve feminizm: 1789'dan bugüne bir hikâye* (Ü. İ. Alabayırlı, Çev.). Runik Kitap. (Özgün eser basım tarihi 2009)
- Golder, B., & Fitzpatrick, P. (2009). *Foucault's law*. Routledge-Cavendish.
- Grosz, E. (2020). *Uçucu bedenler: Bedensel bir feminizme doğru* (K. Güler, Çev.). NotaBene Yayınları. (Özgün eser basım tarihi 1994)
- Gruber, A. (2020). *The feminist war on crime: The unexpected role of women's liberation in mass incarceration*. University of California Press.
- Gruber, A. (2023). Carceral feminism and the sex offender. *Ohio State Journal of Criminal Law*, 20(1), 155–178.
- Gutting, G. (2005). *Foucault: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Gülççek, D., & Erdoğan, E. (Der.). (2022). *Feminist eleştiri: Arayışlar ve müzakereler*. İletişim Yayınları.
- Güral, Ö. S. (2024). Hayatta kalmak, ayakta kalmak, adaleti aramak: Ağır ceza mahkemelerinde makbul mağdur olmayan kadınlar. F. Şenol & S. U. Çubukçu (Haz.) içinde, *Alışın, her yerdeyiz!* (ss. 243–284) Dipnot Yayınları.
- Halley, J., Kotiswaran, P., Rebouché, R., & Shamir, H. (2018). *Governance feminism: An introduction*. University of Minnesota Press.
- Halperin, D. M. (1997). *Saint Foucault: Towards a gay hagiography*. Oxford University Press.
- Haraway, D. (2006). *Siborg manifestosu* (O. Akınhay, Çev.). Agora Kitaplığı. (Özgün eser basım tarihi 1985)
- Hooks, B. (2026). *Feminizm herkes içindir: Tutkulu politika* (A. Yıldırım, E. Aydın, B. Kurt, & Ş. Özgün, Çev.). BGST Yayınları.
- Hunt, A., & Wickham, G. (1994). *Foucault and law: Towards a sociology of law as governance*. Pluto Press.
- İstanbul-Amargi. (2011). *İstanbul-Amargi feminizm tartışmaları 2011*. Amargi Yayınları.
- Kelly, M. (2019). What's in a norm? Foucault's conceptualisation and genealogy of the norm. *Foucault Studies*, 27, 1–22. <https://doi.org/10.22439/fs.v27i27.5889>
- Kelly, M. G. E. (2009). *The political philosophy of Michel Foucault*. Routledge.
- Kim, M. E. (2018). From carceral feminism to transformative justice: Women-of-color feminism and alternatives to incarceration. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 27(3), 219–233. <https://doi.org/10.1080/15313204.2018.1474827>
- King, A. (2004). The prisoner of gender: Foucault and the disciplining of the female body. *Journal of International Women's Studies*, 5(2), 29–39. <https://vc.bridgew.edu/jiws/vol5/iss2/3>
- Kurnaz, I. (2016). *Makbul vatandaşlıktan makbul mağdurluğa*. Birikim Yayınları. <https://birikimdergisi.com/guncel/7679/makbul-vatandasliktan-makbul-magdurluga>
- Majewska, E. (2023). *Feminist antifaşizm: Ortak olanın karşı-kamusalıkları* (M. Çelik, Çev.). Otonom Yayıncılık.
- McGlynn, C. (2022). Beyond disbelief: Injustice, scope and the future of sexual violence law. *International Journal of Law in Context*, 18(3), 320–335. <https://doi.org/10.1017/S174455232200021X>
- McNay, L. (1992). *Foucault and feminism: Theoretical alliances and Parisian fashion*. Polity Press.

- M.G.C. v. Romania, Başvuru No. 61495/11 (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2016). <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161380>
- Mohanty, C. T. (2005). *Sınır tanımayan feminizm: Teoriyi sömürgeleştirilmekten kurtarmak, dayanışmayı örmek* (H. P. Şenoğuz, Çev.). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. (Özgün eser basım tarihi 2004)
- Naumann, D. N., Morris, L., Bowley, D. M., Appleyard, T.-L., Cumming, J., & Wardle, D. (2023). Anogenital injury following sexual assault and consensual sexual intercourse: A systematic review and meta-analysis. *EClinicalMedicine*, 65, Makale 102266. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2023.102266>
- Özkazanç, A. (2015). *Feminizm ve queer kuram*. Dipnot Yayınları.
- Rose, N., & Valverde, M. (1998). Governed by law? *Social & Legal Studies*, 7(4), 541–551. <https://doi.org/10.1177/096466399800700405>
- Sancar, M., & Atılğan, E. Ü. (2009). *Adalet biraz es geçiliyor...: Demokratikleşme sürecinde hâkimler ve savcılar*. TESEV Yayınları.
- Savran, G. A. (2001). Feminizmin ikilemleri (Teoride aşılabilir mi?). *Defter*, 44, 33–69.
- Smart, C. (1989). *Feminism and the power of law*. Routledge.
- Stark, H. (2019). *Deleuze'den sonra feminist teori* (Y. Cingöz, Çev.). Otonom Yayıncılık. (Özgün eser basım tarihi 2017)
- Stone, A. (2016). *Feminist felsefeye giriş* (M. N. Vulaş, Çev.). Otonom Yayıncılık.
- Taylor, C. (2009). *The culture of confession from Augustine to Foucault: A genealogy of the confessing animal*. Routledge.
- Tekeli, Ş. (2017). *Feminizmi düşünmek*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Uğuz, B. (2011). *Türkiye'de kadın sivil toplum kuruluşları: Kurumsallaşma, devlet ve siyaset*. Phoenix Yayınevi.
- von Flotow, L. (2021). *Çeviri ve toplumsal cinsiyet: "Feminizm Çağı"nda çeviri* (A. K. Bulut, Çev.). Everest Yayınları.
- Walters, M. (2020). *Feminizm* (H. Gür, Çev.). Dost Kitabevi. (Özgün eser basım tarihi 2005)
- Zengin, A. (2009). Suskunluğun siyaseti: Devletin fuhuşla kurduğu ilişki. İçinde, *Kültür ve siyasette feminist yaklaşımlar 2009*(ss. 159–170) BGST Yayınları.

Normun Hukuku, Bedenin Direnişii

The Law of the Norm, the Resistance of the Body

ⁱ Burada kullanılan 'itiraflaştırma' ifadesi, ceza hukukundaki teknik anlamıyla itiraf/ikrarı karşılamamaktadır. Daha çok mağdur beyanının hukuki kanıt rejimi içinde belirli bir doğruluk, tutarlılık ve görünürlük şemasına zorlanmasını ifade etmektedir.

ⁱⁱ Burada "cezalandırıcı feminizm" ifadesiyle, feminist taleplerin özellikle cinsel şiddet alanında ceza hukuku, polis ve hapsedme aygıtlarına aşırı yatırım yaparak cezalandırma kapasitesini genişleten politik yönelimleri kastedilmektedir; bkz. Bernstein, 2007; Gruber, 2020; 2023.